

Alopecia areata

ความนำ

แนวทางการดูแลรักษาโรคผิวหนังเป็นความเห็นร่วมกันของกลุ่มผู้รู้ที่ปฏิบัติการดูแลรักษา ผู้ป่วย แนวทางที่วางไว้นี้เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการดูแลรักษาผู้ป่วย มิใช่กฎตายตัวที่ต้องปฏิบัติตามที่เขียนไว้ทุกประการ ทั้งนี้เพราะผู้ป่วยแต่ละรายมีปัญหาที่แตกต่างกัน การวางแนวทางการรักษานี้เป็นการสร้างมาตรฐาน และพัฒนาการดูแลรักษาโรคผิวหนังเพื่อให้ ประชาชนที่มาพบแพทย์ได้รับความมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลรักษาที่ดี

คณะผู้จัดทำขอสงวนสิทธิ์ในการนำไปใช้อ้างอิงทางกฎหมายโดยไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกรณี*

นิยาม

Alopecia areata หมายถึง โรคผมร่วงเป็นหย่อมที่ไม่ทราบสาเหตุ เกิดได้ทุกส่วนของร่างกายที่มีผมหรือขน อาจมีเพียงหย่อมเดียวหรือหลายหย่อมมารวมกัน ถ้าเกิดเป็นบริเวณกว้างทั่วศีรษะ เรียกว่า alopecia totalis ถ้ามีขนบริเวณอื่น ทั่วร่างกายร่วงด้วย เช่น ขนคิ้ว ขนตา ขนตามตัว รักแร้ และหัวหน่าว เรียกว่า alopecia universalis

สาเหตุของโรค

การวินิจฉัย

1. ประวัติ ผมร่วงโดยไม่มีอาการ อาจเป็นแบบเฉียบพลันหรือค่อยเป็นค่อยไปก็ได้

2. ลักษณะทางคลินิก การวินิจฉัยโรคใช้ลักษณะทางคลินิกเป็นหลัก โดยลักษณะที่สำคัญ คือ

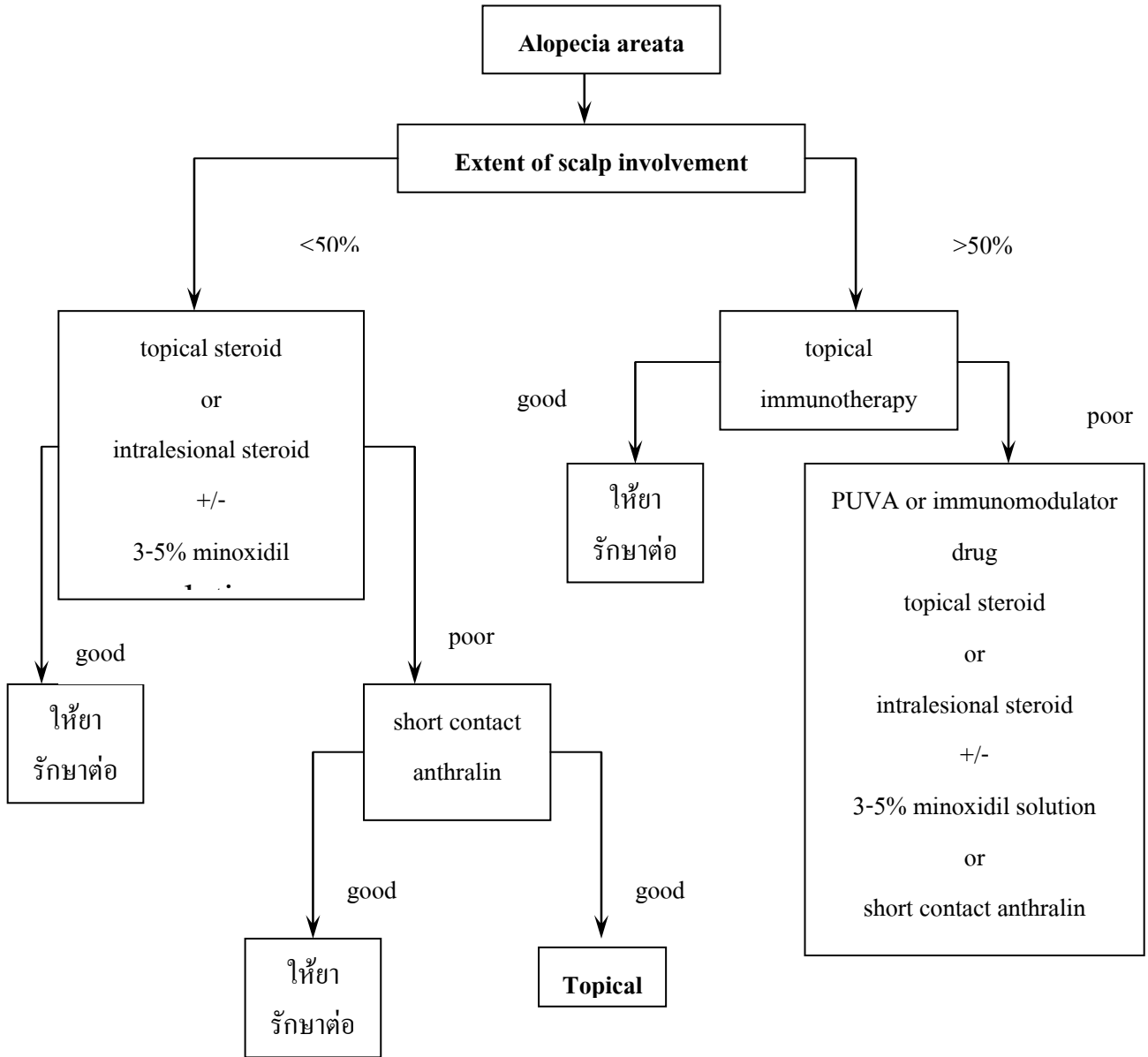
2.1 ผมร่วงเป็นหย่อม ขอบเขตชัดเจน เป็นรูปวงกลมหรือวงรี

2.2 บริเวณที่ผมร่วงจะพบว่าผิวหนังเปลี่ยนไม่แดง ไม่มีขุยหรือสะเก็ด ไม่มีแผลเป็น

2.3 บริเวณขอบของหย่อมผมร่วง อาจพบเส้นผมขนาดสั้นมีรูปร่างคล้ายเครื่องหมายอัศเจรีย์ (EXCLAMATION-MARK HAIR) คือ โคนผมเรียวยาว แคบกว่าปลายเส้นถ้าโรคยัง ACTIVE อยู่ เส้นผมบริเวณรอยโรคจะหลุดได้ง่ายเมื่อดึงเพียงเบา ๆ

2.4 อาจพบความผิดปกติของเล็บร่วมด้วย เช่น เล็บเป็นหลุมเล็ก ๆ (PITTING NAIL) เป็นต้น

3. การวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการ โดยทั่วไปไม่จำเป็น ยกเว้น ในรายที่มีลักษณะทางคลินิกไม่แน่ชัดหรือมีอาการทางระบบอื่นร่วมด้วย อาจต้องตรวจทางห้องปฏิบัติการ เช่น ตัดชิ้นเนื้อตรวจพยาธิสภาพ VDRL การทำงานของต่อมไทรอยด์ ANA เป็นต้น

การรักษา

1. แนะนำคนไข้: ผู้ป่วยที่มีผมร่วงเป็นหย่อมหายเองได้ส่วนใหญ่ใน 6 เดือน แต่ผู้ป่วยที่เป็น alopecia totalis หรือ alopecia universalis มักไม่หายเอง ต้องการการดูแลจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ
2. การรักษามีหลายวิธี การพิจารณาการรักษาด้วยวิธีใดขึ้นอยู่กับปัจจัย เช่น ความรุนแรงของโรค อายุของผู้ป่วย เป็นต้น มักใช้ยาในกรณีที่ผื่นยัง active อยู่ เช่น ผื่นบริเวณขอบ ๆ ของรอยโรคถึงแล้วยังหลุดอยู่ ผื่นผมร่วงขยายวงกว้างออก เป็นต้น คู่มือทางการรักษาตามแผนภูมิ

วิธีการรักษา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การรักษามาตรฐาน Standard treatment

ก. Topical treatment

1.1 topical corticosteroid: ควรพิจารณาใช้ยาในกลุ่ม moderate strength ขึ้นไปวันละ 1-2 ครั้ง

1.2 topical minoxidil 3-5%: ทาวันละ 2 ครั้ง อาจใช้เพียงตัวเดียวหรือใช้ร่วมกับ topical steroid หรือ anthralin Immunostimulator มักใช้ในรายที่ผมร่วงเกิน 50% ของหนังศีรษะหรือ alopecia totalis เนื่องจากการใช้ค่อนข้างยุ่งยาก ต้องดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด จึงควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ Immunostimulator แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.3.1 Topical irritant ที่ใช้กันมาก คือ anthralin ทำให้เกิดการระคายเคืองของหนังศีรษะ ซึ่งจะมีผลทำให้ผมขึ้นใหม่ได้ ใช้ยาขนาดความเข้มข้น 0.5-1% ทาทิ้งไว้ 10 - 60 นาทีทุกวัน โดยเริ่มจากรยะเวลาสั้น ๆ ก่อน จุดประสงค์คือ ต้องการให้หนังศีรษะเกิดอักเสบเล็กน้อย ถ้าหนังศีรษะ

ไม่แสดงปฏิกิริยาอักเสบก็เพิ่มระยะเวลาให้ยาวขึ้น ถ้าอักเสบมากไปก็ลดเวลาลง หลังจากนั้นให้สระผมด้วยแชมพูอ่อน ๆ เพื่อล้างยาออก ผมมักขึ้นภายใน 3 เดือน

1.3.2 Topical immunogens หลักการคือทำให้ผู้ป่วยแพ้สาร immunogens นี้ก่อน (sensitization) แล้วจึงนำ immunogen นี้ไปทาที่หนังศีรษะกระตุ้นให้เกิด allergic contact dermatitis ซึ่งจะกระตุ้นให้ผมขึ้นได้ที่ใช้บ่อยคือ Diphenyl-cyclopropanone (DCP), Squaric acid dibutylester (SADBA) และ Dinitro-chlorobenzene (DNCB) วิธีทำเริ่มจากกระตุ้นให้ผู้ป่วยแพ้ immunogen ก่อน โดยใช้ยาความเข้มข้นสูง เช่น 2% DCP in acetone ทาหนังศีรษะขนาดประมาณ 5 x 5 ซม. หลังทาประมาณ 2 วันผู้ป่วยจะเกิดผื่นอักเสบแบบ eczema ขึ้น เมื่อผื่น eczema หายแล้วจึงทายาขนาดความเข้มข้นต่ำ เช่น 0.001% DCP in acetone ที่ข้างหนึ่งของหนังศีรษะก่อนทาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำเป็นต้องเพิ่มขนาดยาขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อกระตุ้นให้หนังศีรษะเกิด mild eczematous reaction ซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกคันเป็นผื่นแดงหรือลอกเล็กน้อย ต่อมาน้ำเหลืองหลังหูอาจโตได้ต้องอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจก่อนว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น ผมมักขึ้นภายใน 8 - 12 สัปดาห์ หลังจากนั้นจึงรักษาอีกข้างหนึ่งของศีรษะ

ข. Systemic treatment

- Intralesional corticosteroid ใช้ในรายที่ผมร่วงเป็นหย่อมเฉพาะที่ฉีด triamcinolone acetonide ขนาด 5-10 mg/ml ในแต่ละครั้งไม่ควรฉีดเกิน 1-2 ml ฉีดทุก 4-6 สัปดาห์จนผมขึ้นต้องระวังอย่าฉีดลึกเกินไป เพราะจะเกิด dermal atrophy ได้

2. Alternative treatment

พิจารณาใช้ในรายที่มีอาการรุนแรงหรือรักษาแบบมาตรฐาน แล้วไม่ได้ผลหรือในรายซึ่งข้อจำกัดในการใช้ยามาตรฐาน ทำให้ใช้ยามาตรฐานในการรักษาเป็นตัวเลือกไม่ได้ เนื่องจากการรักษาโดยวิธีนี้มีผลข้างเคียงสูง การใช้ยานี้ควรอยู่ภายใต้ การดูแลของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น

2.1 Systemic Corticosteroid ใช้ในรายที่ผมร่วงเกิน 50% ของหนังศีรษะขึ้นไป หรือ alopecia totalis เป็นส่วนใหญ่ใช้ขนาด 1 mg/kg/day เมื่อผมขึ้นแล้วพยายามลดขนาดยาลง ถ้าลดขนาดยาแล้วผมร่วงมากขึ้น ควรพิจารณาใช้ยาอย่างอื่นแทน เพราะการใช้ systemic Corticosteroid เป็นเวลานานมีผลเสียมากกว่าผลดีที่จะได้รับ

2.2 Psoralen plus ultraviolet light (PUVA) ส่วนใหญ่ใช้ในรายที่ผมร่วงเกิน 50% ของหนังศีรษะขึ้นไปหรือ alopecia totalis โดยให้ผู้ป่วยรับประทานยา psoralen ขนาด (0.6 mg/kg) แล้วฉายแสง UVA บริเวณผมร่วงทำสัปดาห์ละ 2-3 ครั้งจนผมขึ้น

3. การรักษาทางเลือกอื่นๆ

เลือกใช้ในรายซึ่งรักษาด้วยวิธีอื่นๆ แล้วไม่ได้ผล ควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ผู้ชำนาญเท่านั้น

3.1 Immunomodulator เช่น Inosiplex, Cyclosporin, Azathioprine มีรายงานว่าทำให้ผมขึ้นได้ แต่เนื่องจากรายงานยังน้อยจึงควรพิจารณาให้ดีก่อนใช้

แนวทางในการรักษา

พิจารณาตามความรุนแรงของโรคว่าผมร่วงมากน้อยเพียงใด แบ่งผู้ป่วยเป็น 2 กลุ่มคือ พวกที่

มีผมร่วงน้อยกว่า 50% ของพื้นที่หนังศีรษะทั้งหมด และพวกที่มีผมร่วงมากกว่า 50% ให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้รักษา

- พวกที่มีผมร่วงน้อยกว่า 50% ปลดปล่อยไว้เฉยๆอาจหายได้เอง ถ้าจะรักษาอาจเริ่มด้วย topical หรือ intralesional corticosteroid ใช้ร่วมกับ topical minoxidil หรือไม่ก็ได้ ถ้าไม่ได้ผล อาจลองใช้ short contact topical anthralin ถ้าไม่ได้ผลจึงจะลองใช้ topical immunotherapy

- พวกที่มีผมร่วงมากกว่า 50% ควรเริ่มพิจารณาใช้ topical immunotherapy ก่อน ถ้าไม่ได้ผลจึงจะพิจารณาใช้ PUVA หรือ immunosuppressive drug ต่อไป

การพยากรณ์โรค

ส่วนใหญ่แล้วการพยากรณ์โรคดี ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้คือ

1. alopecia totalis หรือ alopecia universalis
2. ผมร่วงเป็นแถบบริเวณชายผมโดยรอบ (ophiasis)
3. atopy ประวัติโรคภูมิแพ้ร่วมด้วย
4. เกิดผมร่วงอย่างรุนแรงก่อนวัยรุ่น
5. ประวัติเป็นซ้ำหลายครั้ง

ข้อแนะนำผู้ป่วย

1. อธิบายว่าโรคนี้อาจหายเองได้ ไม่จำเป็นต้องรักษาทุกราย
2. ผู้ป่วยต้องเข้าใจว่าการรักษานี้ เมื่อหายแล้วอาจเป็นกลับมาใหม่ได้ หรือมีผมร่วงใหม่บริเวณอื่นได้
3. อาการเครียดอาจกระตุ้นให้เป็นมากขึ้น
4. ควรได้รับการบำบัดทางจิต ถ้าผู้ป่วยไม่สามารถยอมรับอาการผมร่วงของตนเองได้
5. ควรแนะนำให้ใช้วิกผมในรายที่ผมร่วงมาก

References

1. Olsen E, Hordinsky M., McDonald-Hull S. et al: Alopecia areata investigational assessment guidelines. J Am Acad Dermatol 1999; 242-6.
2. Olsen AE: hair disorders in Fitzpatrick TB et al: Dermatology in general medicine. 5th ed. New York, McGraw-Hill; 1999. p.737-9.
3. Dawber RPR., deBerker D., Wojnarowska F. Disorders of hair. In: Champion RH, Burton JL, editors. Textbook of dermatology, vol. 4. 6th ed. Oxford, Blackwell Scientific Ltd; 1998. p.2919-27.
4. Fiedler VC, Alaiti S. Treatment of alopecia areata. Dermatol Clin 1996; 14(4): 733-8.
5. Shapiro J and Madani S. Alopecia areata: diagnosis and management. Dermatology 1999; 38 (suppl 1): 19-24.